

UDC: 330.3

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4\(19\)-107-119](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4(19)-107-119)

Долгальова Олена Вячеславівна,
доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри менедж-
менту, Донбаська національна акаде-
мія будівництва і архітектури, 84300,
м. Краматорськ, вул. Героїв Небесної
Сотні, 14, тел.: +38 (095) 533 54 72,
e-mail: elena.dolgaleva21@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7281-2046

Долгалева Елена Вячеславовна,
доктор наук по государственному
управлению, профессор, заведующий
кафедрой менеджмента, Донбасская
национальная академия строитель-
ства и архитектуры, 84300, г. Крама-
торск, ул. Героев Небесной Сотни, 14,
тел.: +38 (095) 533 54 72, e-mail: elena.dolgaleva21@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7281-2046

Dolhaleva Olena Viacheslavivna,
Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor, Head of the Management Depart-
ment, Donbas National Academy of Civil En-
gineering and Architecture, 84300, Krama-
torsk, Str. Heroiv Nebesnoi Sotni, 14, tel.: +38
(095) 533 54 72, e-mail: elena.dolgaleva21@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7281-2046

Єщенко Марина Георгіївна,
кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри менеджменту, Дон-
баська національна академія будів-
ництва і архітектури, 84300, м. Кра-
маторськ, вул. Героїв Небесної Сотні,
14, тел.: +38 (050) 589 14 47, e-mail:
marinsv@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7467-7899

Ещенко Марина Георгиевна,
кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры менеджмента,
Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, 84300, г. Кра-
маторск, ул. Героев Небесной Сотни, 14, тел.: +38 (050) 589 14 47, e-mail: marinsv@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7467-7899

Yeshchenko Maryna Heorhiïvna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Management Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, 84300, Kramatorsk, Str. Heroiv Nebesnoi Sotni, 14, tel.: +38 (050) 589 14 47, e-mail: marinsv@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7467-7899

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Визначено актуальність дослідження соціальної складової сталого розвитку. Наведено довгострокові економічні та соціальні тенденції. Схарактеризовано поняття “сталий розвиток”. Запропоновано схематичний вигляд сталого розвитку та його складових. Визначено та розглянуто важливість концепції сталого розвитку, його загальні проблеми, ключові принципи та головні цілі. Окреслено інтегруючу роль соціальної складової сталого розвитку щодо економічної та екологічної складових. Обґрунтовано необхідність впровадження в Україні стратегії сталого розвитку, зумовлені чинниками як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Сучасний перехід до сталого розвитку — це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей. Міжнародними фундаментальними цінностями розвитку визнано свободу, рівність, солідарність, толерантність, повагу до природи, спільну відповідальність. Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Вони визначають спрямованість стратегії на турботу про спільне благо та захист національних інтересів України.

Викладено перелік векторів, визначених у Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”. Підкреслено, що стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов’язань України щодо переходу до сталого розвитку.

Наголошено на необхідності довшівської освіти у контексті сталого розвитку. Підкреслено, що ключове завдання освіти у XXI столітті — розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє та відповідні життєві цінності і пріоритети, та схарактеризовано важливість випереджаючої освіти сталого розвитку. Сталий розвиток орієнтований насамперед на людину та поліпшення якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому природному довіллі.

Ключові слова: екологічна складова, економічна складова, національні цілі, національний інтерес, соціальна складова, соціальний капітал, сталий розвиток, стратегія.

СОЦИАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация. Определена актуальность исследования социальной составляющей устойчивого развития. Приведены долгосрочные экономические и социальные тенденции. Охарактеризовано понятие “устойчивое развитие”. Предложен схематический вид устойчивого развития и его составляющих. Определены и рассмотрены важность концепции устойчивого развития, его общие проблемы, ключевые принципы и главные цели. Показана интегрирующая роль социальной составляющей устойчивого развития с экономической и экологической составляющих. Обоснована необходимость внедрения в Украине стратегии устойчивого развития, обусловленная факторами как внутреннего, так и внешнего характера.

Современный переход к устойчивому развитию — это процесс изменения ценностных ориентаций многих людей. Международными фундаментальными ценностями развития признаны свобода, равенство, солидарность, терпимость, уважение к природе, общая ответственность. Национальные цели устойчивого развития базируются на политических, экономических, социальных, экологических, нравственных и культурных ценностях, присущих украинскому обществу. Они определяют направленность стратегии на заботу об общем благе и защите национальных интересов Украины.

Изложен перечень векторов, определенных в Стратегии устойчивого развития “Украина — 2020”. Подчеркнуто, что стратегическое видение устойчивого развития Украины основывается на обеспечении национальных интересов и выполнении международных обязательств Украины относительно перехода к устойчивому развитию.

Указана необходимость довузовского образования в контексте устойчивого развития. Подчеркнуто, что ключевая задача образования в XXI веке — развитие мышления, ориентированного на устойчивое будущее и соответствующие жизненные ценности и приоритеты, и охарактеризована важность опережающего образования устойчивого развития. Кроме того, устойчивое развитие ориентировано прежде всего на человека и улучшение качества его жизни в благоприятной социально-экономической среде и экологически чистой природной среде.

Ключевые слова: экологическая составляющая, экономическая составляющая, национальные цели, национальный интерес, социальная составляющая, социальный капитал, устойчивое развитие, стратегия.

THE SOCIAL PILLAR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. The relevance of studying the social pillar of sustainable development is defined. The long-term economic and social trends are revealed. The concept “sustainable development” is characterized. The scheme description of sustainable development and its pillars are analysed. The importance of the conception of sustainable development and its general characteristics are determined. The key principles of sustainable development are considered in the article. The

integrated role of the social pillar of sustainable development according to its economic and environmental pillars is shown. The authors substantiate the necessity of implementing the sustainable development strategy in Ukraine that is caused by both internal and external factors.

The modern approach to sustainable development is the process of changing most people's value priorities. The following international core values of development are declared – freedom, equality, solidarity, tolerance, respect for nature, and joint responsibility. The national goals of sustainable development are based on political, economic, social, environmental, moral, and cultural values that are characteristic for Ukrainian society. They define the focus of the strategy on the concern for the common good and protection of Ukrainian national interests.

The list of vectors, revealed in Strategy on Sustainable Development “Ukraine – 2020”, is presented. It is emphasized that strategic goal of sustainable development of Ukraine is based on dealing with national interests and fulfilling international obligations of Ukraine regarding the transition to sustainable development.

The necessity of pre-university education in the context of sustainable development is proved. It is emphasized that the key goal of the education in the 21st century is to develop thinking that is aimed at sustainable future and appropriate life values and priorities. The importance of cutting-edge education of sustainable development is characterized. Moreover, sustainable development is centered around a person, improving the quality of his/her life in favourable social and economic environment, as well as in clean environment.

Keywords: sustainable development, strategy, social pillar, economic pillar, environmental pillar, national goals, national interests, social capital.

Постановка проблеми. Виконання соціальної складової сталого розвитку у процесі реалізації його завдань, функції поєднання економічної та екологічної складових відбувається лише за наявності умов для активізації ролі кожного громадянина і суспільства в цілому як суб'єкта цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями соціальної складової сталого розвитку займалися такі вчені: Т. Діллік, М. Креймер, Д. Медоуз, М. Портер, К. Хокертс та ін.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогодні значну підтримку мають ідеї створення поділюваних усіма цінностей, корпоративної стійкості та сталого розвитку, що розглядаються як можливі орієнтири суспільства і діяльності бізнес-організацій.

Мета статті – Обґрунтувати впровадження в Україні стратегії сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Концепція сталого розвитку набуває останнім значною популярність. Як справедливо помітили американські

дослідники Т. Діллік і К. Хокертс, які активно займаються дослідженнями в даній області, “стійкість перетворилася в мантру XXI століття” [1]. Зростаючий інтерес до феномену сталого розвитку підтверджується численними міжнародними ініціативами, створенням міжнародних і національних дослідницьких центрів, обговоренням проблем сталого розвитку на майданчиках провідних світових форумів, зростанням публікацій з питань сталого розвитку та економічного зростання, корпоративної стійкості. На ствердження цього можна навести матеріали Всесвітнього форуму “РІО + 20”, що відбувся в 2012 р., однією з центральних тем якого стала корпоративна стійкість.

Актуальність дослідження і широкого обговорення проблем сталого розвитку пов’язана з багатьма причинами пізнавального, теоретичного і практичного характеру, з формуванням ряду довгострокових економічних і соціальних тенденцій. Насамперед, мова йде про пошук економічної моделі, альтернативної неоліберальної моделі капіталізму, що склалася до початку XXI ст. у багатьох економічно розвинених країнах світу. В основі цієї моделі лежать постулати неокласичного напрямку економічної теорії, представники якого розглядають економічне мислення, економічне зростання, конкуренцію і орієнтацію економічної діяльності на досягнення короткострокових результатів, що матеріалізуються у прибутку як основні імперативи економічного розвитку. Разом з тим, більш ширшої підтримки отримують ідеї створення “загальних цінностей”,

корпоративної стійкості та сталого розвитку, що розглядаються як можливі орієнтири розвитку суспільства і діяльності бізнес-організацій.

Існує досить широкий спектр підходів до трактування суті цього явища і змісту відповідного поняття. Останнє свідчить про відсутність інтегральної загальноприйнятої концепції сталого розвитку. Один з найвідоміших експертів у цій галузі Д. Медоуз визнає: “Ми не знаємо, що таке сталий розвиток, але ми розуміємо, що не є таким. Безглузда витрата енергії — це не сталий розвиток. Вирубка лісів і руйнування ґрунтового покриву — теж. Багато хто розуміє під стійким розвитком деяку кінцеву точку в русі суспільства. Варто досягти цієї точки, і всі проблеми навколишнього середовища автоматично зникнуть. Мені здається, що сталий розвиток — це не кінцева мета, а те, як ми рухаємося в напрямі цієї мети” [2].

Основною проблемою сталого розвитку, зазвичай визначають проблему вичерпності ресурсів, викликану зростанням потреб на тлі обмеженості ресурсів, і, як наслідок, проблему обмеженості моделі економічного зростання, якої дотримуються економічно розвинені країни світу. Не випадково перша доповідь, присвячена питанням сталого розвитку, підготовлена Римським клубом в 1972 р., носила назву “Межі зростання”. Власне, і появу концепції сталого розвитку було пов’язано з усвідомленням того факту, що суспільство перебуває на межі глобальної кризи, яка може бути викликана вичерпанням ресурсів, зростаючим тиском на біосферу, що породжуєть-

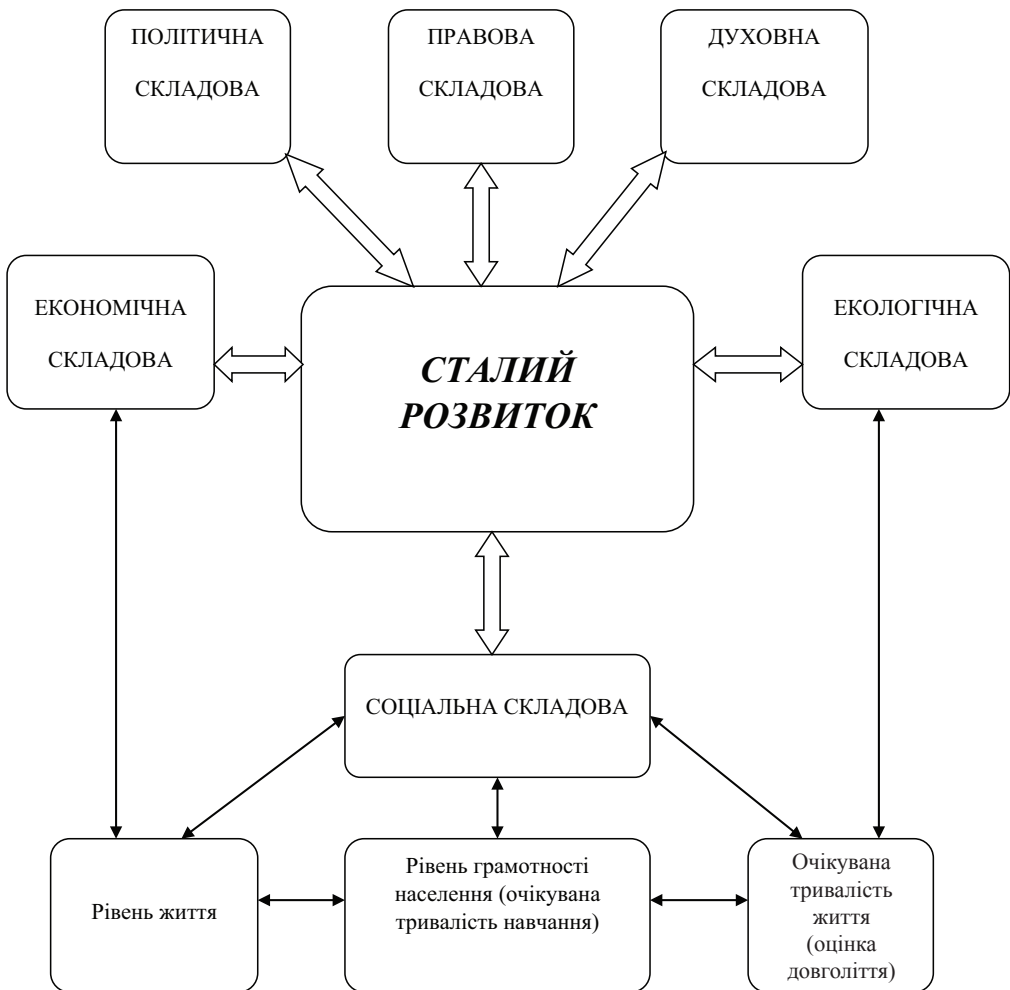
ся господарською діяльністю людини, а також з усвідомленням необхідності формування іншої моделі економічного розвитку, заснованої на принципах сталого, збалансованого розвитку.

Розглянемо модель сталого розвитку (рисунок).

Орієнтація на сталий розвиток задає певну систему координат, зумовлює правила поведінки суб'єктів

господарської діяльності, відповідні обмеження, оскільки передбачає:

- збалансований економічний ріст, підвищення його якості та ефективності;
- перехід до зеленої моделі економічного зростання, яка передбачає дотримання норм екологічної безпеки, оптимізацію навантаження на навколишнє середовище, раціональне використання ресурсів;

Сталий розвиток та його складові

- забезпечення оптимального розміру прибутку і витрат (з урахуванням трансформації зовнішніх ефектів у внутрішні, перехід до обліку повних або справжніх витрат виробництва);

- добросовісну конкуренцію;
- відповідальне споживання;
- націленість на досягнення довгострокових цілей і реалізацію довгострокових інтересів суспільства (підвищення якості життя з одночасним збереженням життєздатності навколишнього середовища);

- досягнення більшої соціальної справедливості;

- впровадження соціально відповідальної моделі ведення бізнесу.

Ключовими принципами сталого розвитку слід розглядати принцип збалансованості і принцип залучення зацікавлених сторін. Реалізація принципу збалансованості передбачає збалансованість економічних, екологічних та соціальних аспектів розвитку; інтересів теперішніх та майбутніх поколінь, різних зацікавлених сторін, суспільства і корпорацій; збалансований економічний ріст. У свою чергу, збалансований економічний ріст припускає стійкі темпи зростання, супроводжувані заходами зі збереження навколишнього середовища, зниженням навантаження на неї, а також підвищенням рівня і якості життя, досягненням більшої соціальної справедливості. Залученість зацікавлених сторін може трактуватися як орієнтація розвитку на задоволення потреб, запитів і очікувань суспільства, представленого широким колом зацікавлених сторін (населення країни, різні соціальні групи і категорії).

Соціальна складова сталого розвитку має насамперед значення цілепокладання, оскільки в центрі її знаходиться людина як суб'єкт і, власне, мета цього розвитку. Здійснення процесів сталого розвитку передбачає активну роль людини як учасника суспільно-економічної діяльності, безпосередньо стосується також його соціальної складової. Головні цілі сталого розвитку, при розгляді його в аспекті соціальної складової, очевидно полягають насамперед у досягненні тих життєвих стандартів, (включаючи прийнятний для людського існування стан навколишнього середовища), які вважаються нормальними для певного суспільства. Однак, як показує досвід практичної діяльності, належна реалізація зазначених цілей виявляється неможливою без участі громадян у розробці та прийнятті відповідних рішень на рівні певних владних органів. Форми цієї участі різні, але основні з них — вибори згідно ustalених демократичних процедур і діяльність в рамках неурядових громадських організацій щодо здійснення громадських ініціатив, в тому числі можуть мати характер громадського контролю за діями влади.

Вплив суспільства на владу шляхом виборів для забезпечення соціальних параметрів сталого розвитку досягається насамперед тоді, коли в центрі інтересів виборців знаходиться питання оподаткування і витрачання бюджетних коштів, а також встановлення певних інституційних меж щодо природоохоронних заходів, включаючи компенсацію збитків завданих навколишньому середовищу в процесі економічної діяльності.

Відповідно, розуміння сталого розвитку в аспекті соціальної складової обов'язково включає існування для кожного громадянина можливості прямої або непрямой, але активної участі у процесах прямо до його повсякденного життя, включаючи участь щодо прийняття та реалізації певних владних рішень і контролю за їх виконанням.

Таким чином, виконання завдань сталого розвитку, що стоять з точки зору, як економічної, так і екологічної складової, фактично відбувається через найбільш повну реалізацію всіх реалізованих соціальних складових аспектів суспільно-економічного та суспільно-політичного життя завдяки чому відбувається активізація людського фактора. Зазначене є основним моментом у здійсненні спільних процесів сталого розвитку. Тому існують вагомі підстави для констатації інтегруючої ролі соціальної складової сталого розвитку щодо економічної та екологічної складових, яка забезпечує їх взаємодію в межах відповідних процесів.

Виконання соціальної складової сталого розвитку в процесі реалізації його завдань функції поєднання економічної та екологічної складових відбувається лише за наявності умов для активізації ролі кожного громадянина і суспільства в цілому як суб'єкта цього процесу. Вказані умови забезпечують розвинене громадянське суспільство провідними ознаками якого є високий рівень самоорганізації громадян на основі взаємної довіри і толерантності, що обумовлює їх широке залучення до суспільно-політичної діяльності

з метою впливу на владу і на зміст прийнятих нею рішень.

Економічною інтерпретацією громадянського суспільства треба вважати категорію соціального капіталу, яка розглядається як існуючий в суспільстві потенціал взаємної довіри і взаємодопомоги, раціонально сформований в міжособистісному просторі, обсяг якого можна виміряти за допомогою індексу довіри громадськості та членства громадян у громадських об'єднаннях. Існуюча сьогодні в Україні громадська ситуація характеризується слабкою добровільною організаційною активністю громадян, низькими рівнями довіри між ними та толерантності в міжособистісних стосунках. Зазначене свідчить, що в нашій країні практично не існує потужного соціального капіталу, а отже також відсутнє розвинуте громадянське суспільство.

Все це не дає можливості забезпечити повною мірою вирішення існуючих нагальних проблем, що мають відбуватися в аспекті соціальної складової сталого розвитку, і не сприяє досягненню належної реалізації його завдань в цілому. Перспективним у цьому є стимулювання тих процесів, що сприяли активізації, інших складових, які інтегрують роль соціальної складової сталого розвитку та сприяють їх оптимальному здійсненню.

Отже, необхідність впровадження в Україні Стратегії сталого розвитку зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру, саме:

- в Україні внаслідок домінування протягом багатьох років ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, сировинної орієнтації експорту та

надмірної концентрації виробництва у промислових регіонах сформувалася така структура управління розвитком, яка загалом є неефективною та екологічно небезпечною;

- рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислому потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям народу України;

- Україна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, визначені стратегічними документами ООН;

- основою для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

- у розроблених та затверджених стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних документах не повною мірою відображені цілі та завдання сталого розвитку;

- українські вчені підготували наукове обґрунтування переходу України до сталого розвитку та була сформована відповідна громадська підтримка цього процесу.

Перехід до сталого розвитку — це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей. Фундаментальними міжнародними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Вони визначають спря-

мованість стратегії на турботу про спільне благо та захист національних інтересів України.

Вектори, визначені у Стратегії сталого розвитку “Україна — 2020”:

- вектор розвитку — забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності;

- вектор безпеки — забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, чесного та неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції. Пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини, що є неможливим без ефективної системи охорони громадського здоров'я, надання належних медичних послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води й санітарії, безпечних і якісних харчових продуктів та промислових товарів;

- вектор відповідальності — забезпечення гарантій кожному громадянину, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, мати доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах;

- вектор гордості — забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

Стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає:

- подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах;

- трансформацію економічної діяльності, перехід на засади “зеленої економіки”;

- побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями;

- забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства;

- повну зайнятість населення;

- високий рівень науки, освіти (модернізація і розвиток освіти, що мають набути безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі) та охорони здоров'я;

- підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя нинішнього та майбутніх поколінь;

- децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів;

- збереження національних культурних цінностей і традицій.

Визначальним у Стратегії є інноваційне спрямування розвитку, яке ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності, створенні сприятливого інвестиційного клімату, оновленні виробничих фондів, формуванні високотехнологічних видів діяльності та галузей економіки, підвищенні енергоефективності виробництва, стимулюванні збалансованого економічного зростання, основаному на залученні інвестицій у використання відновлюваних джерел енергії, в екологічно безпечне виробництво та “зелені” технології.

Економічне зростання буде пов'язане не з експлуатацією природних ресурсів, а з широким застосуванням моделей “зеленої” економіки. Накопичені в минулому відходи поступово будуть перероблятися та утилізуватися, що приведе до зменшення масштабів та ліквідації значної кількості полігонів. В експорті відбудеться перехід від сировини та продуктів її первинної переробки до переважання продуктів з високим ступенем доданої вартості.

Завдяки заходам з енергозбереження та застосуванню енергоефективних практик суттєво знизиться енергоємність валового внутрішнього продукту. Частка виробництва екологічно чистої енергії неухильно зростатиме, витісняючи передусім традиційні карбонові технології. Це дасть змогу суттєво зменшити викиди парникових газів та інших забруднюючих речовин в атмосферу, і стане внеском у протидію зміні клімату. Все це сприятиме поліпшенню якості довкілля і здоров'я населення.

Стратегічним напрямом сталого розвитку України є також модернізація і розвиток освіти. Розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє та відповідні життєві цінності і пріоритети — ключове завдання освіти у XXI столітті. Освіта для сталого розвитку ґрунтується на понятті сталого розвитку як такого, що задовольняє потреби сьогодення та не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Розвиток, необхідний для задоволення потреб людей і поліпшення якісного рівня їхнього життя [6].

Освіта для сталого розвитку триває протягом усього життя і включає усі рівні та категорії освіти та навчання, а саме: дошкільна освіта; загальна середня освіта; довшівська освіта; вища освіта; перепідготовка та перекваліфікація; стажування тощо.

Основними напрямками розвитку освіти для сталого розвитку є переорієнтація наявної освіти на всіх рівнях для вирішення питань сталого розвитку, а також підготовка кадрів, головною складовою якої є вибір майбутньої професії — довшівська підготовка молоді. Саме довшівська підготовка є важливим важелем при виборі майбутньої професії у молоді, тому що це один із важливіших виборів у житті [6].

Що саме представляє собою довшівська (довузівська) освіта. Ґрунтовне висвітлення категорії довузівської освіти представлено в наукових розвідках Е. Фатеевої. На думку вченої, “довузівська освіта — це процес і результат оволодіння слухачами системою наукових

знань, пізнавальних умінь та навичок, і формування на цій основі світогляду, моральних та інших індивідуально-психічних якостей особистості, розвиток її творчих сил та здібностей в освітньо-інформаційному просторі центру довузівської підготовки” [9, с. 17]. Науковець Н. Федорова зазначає, що “довузівська підготовка — це не тільки крок до здобуття вищої освіти, але й важливий етап у житті молоді людини на шляху до здобуття професії та подальшого розвитку особистості” [8, с. 73].

Складовими змісту освіти для сталого розвитку, як зазначає Ніколаєв К. Д., є: якість життя, соціальна справедливість та рівноправність; збереження різноманіття: культурного, соціального та біологічного; розвиток в мережах відтворення екосистем; взаємозв’язок: у суспільстві, економіці та довкіллі; усвідомлення відповідальності перед майбутніми поколіннями; громадянська позиція; права та обов’язки громадян; потреби та права майбутніх поколінь на довкілля [6].

Отже, підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв’язання соціальних проблем суспільства, подальше навчання і розвиток особистості. Освіта для сталого розвитку стає процесом навчання як приймати рішення, необхідні для забезпечення довгострокового майбутнього економіки, екології, соціальної справедливості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, сталий розвиток орієнтований насамперед на людину та поліпшення

якості її життя у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому, здоровому, різноманітному природному довкіллі. Неперервна освіта забезпечує творче ставлення людини до своєї роботи. Високий інтелектуальний рівень людського потенціалу має забезпечити конкурентоспроможність країни у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Dyllick Th., Hockerts K.* Beyond the Business Case for Corporate Sustainability // *Business Strategy and the Environment*. 2002. Vol. 11. Iss. 2. P. 130.
2. *Meadows D.* et al. *The Limits to Growth*. N. Y., 1972.
3. *Моисеев Н. Н.* Судьба цивилизации. Путь разума. М.: МНЭПУ, 1988. 205 с. URL: <http://old.rgo.ru/wp-content/uploads>.
4. *Портер М., Креймер М.* Капитализм для всех // *Harvard Business Review Россия*. 2011, март. С. 34–52.
5. *Meyer E. C.* Social Aspects of Sustainability. Münster, January 2000. URL: <https://www.wiwi.uni-muenster.de/vwt/vwd/pdf/300.pdf>.
6. Проект закону України про Стратегію сталого розвитку України до 2030 р. № 9015 от 07.08.2018.
7. *Николаев К. Д.* Випереджаюча освіта для сталого розвитку як інноваційна форма організації освітнього простору перепідготовки вчителів // *Педагогічні науки*. Вип. № 126. 2015. С. 116–124.
8. *Єщенко М. Г.* Історіографія аналізу становлення та розвитку системи довузівської підготовки у ВНЗ України. Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конференції (Одеса, 22–23 січня 2016 р.). Одеса: ГО Південна фундація педагогіки. С. 71–75.
9. *Фатеева Е. М.* Організаційно-педагогічні засади управління центром довузівської підготовки вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2005. 250 с.

REFERENCES

1. Dyllick Th. & Hockerts K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11 (2), 130–141 [in English].
2. Meadows D. et al. (1972). *The Limits to Growth*. New York [in English].
3. Moiseev N. N. (1988). *Sudba tsivilizatsii. Put razuma [The fate of civilization. The path of reason]*. Moscow: Izd-vo MNEPU [in Russian].
4. Porter M., Kreimer M. (2011). Kapitalizm dlia vsekh [Capitalism for everyone]. *Harvard Business Review Rossiya — Harvard Business Review Russia*, March, 34–52 [in Russian].
5. Meyer E. C. (2000). *Social Aspects of Sustainability*. Münster. Retrieved from <https://www.wiwi.uni-muenster.de/vwt/vwd/pdf/300.pdf> [in English].
6. Proekt zakonu Ukrainy pro Stratehiiu staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku : vid 07.08.2018 № 9015 [Draft Law of Ukraine on the Strategy of Sustainable Development of Ukraine until 2030 from 07.08.2018 № 9015]. (n.d.). *iportal.rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9015&skl=9 [in Ukrainian].
7. Nikolaiev K. D. (2015). Vyperedzhaiucha osvita dlia staloho rozvytku yak innovatsiina forma orhanizatsii

- osvitnoho prostoru perepidhotovky vchyteliv [Outstanding Education for Sustainable Development as an innovative form of organizing the educational space for retraining teachers]. *Pedahohichni nauky — Pedagogical sciences*, 126, 116–124 [in Ukrainian].
8. Yeshchenko M. H. (2016). Istoriohrafiiia analizu stanovlennia ta rozvytku systemy dovuzivskoi pidhotovky u VNZ Ukrainy [Historiography of the analysis of the formation and development of the pre-university training system in higher educational institutions of Ukraine]. *Pedahohika i psykhohiia sohodennia: teoriia ta praktyka — Pedagogy and psychology of the present: theory and practice: Proceedings of the international scientific-practical conference*. (p. 71–75). Odesa: HO Pivdenna fundatsiia pedahohiky [in Ukrainian].
 9. Fatieieva E. M. (2005). Orhanizatsiino-pedahohichni zasady upravlinnia tsentrom dovuzivskoi pidhotovky vyshchoho navchalnoho zakladu [Organizational Pedagogical Principles of Management of the Pre-University Training Center of the Higher Educational Institution]. *Candidate's thesis*. Kherson: Khersonskiy derzh. un-t. [in Ukrainian].